

Je eutanázia dobrou smrťou? **Dilema rozhodnutia**

Človek túži prežiť pokojný, úspešný život a po ňom umrieť bez umierania - ukončiť dlhý život krátkou smrťou. Značnú časť našich úspechov i sklamaní máme vo vlastných rukách, no umieranie a smrť nemôžeme ovplyvniť.

Smrť je rozmanitá: od zaspánia, z ktorého sa človek už nezobudí, až po vrchol utrpenia. Svojím dôsledkom je však rovnaká pre všetkých - prestaneme po nej jestvovať. Navždy. Dni, týždne, ba i roky umierania si môžeme navzájom zhumanizovať, no aj zmeniť v peklo nielen tým, že umierajúcemu nezmiernime telesnú bolesť. Duševné utrpenie mu prehĺbime osamelosťou a nevšímavosťou najbližších, od ktorých umierajúci očakáva najviac porozumenia, súcitu a konkrétnej pomoci.

"Ideálne" umieranie

Dobrá smrť - eu thanatos - si aj starí Gréci predstavovali tak, že umierajúci leží doma, pri posteli sú jeho najbližší a liekmi mu tísia bolesť. Zmieri sa s protivníkmi, aby aj dušu zbavil tarchy a usporiadajúc si posledné veci čaká, kedy poslednýkrát vydýchne. Taký bol ideál. V spoločnosti sa však vyskytli aj mrzáci, starí, chorí a opustení, ktorým nemal kto zabezpečiť dobrú smrť, preto ich z pohoria Taygetosu hádzali do rokliny. Keď nemohli mať dobrú smrť, mali ju aspoň rýchlu a z pohľadu spoločnosti, možno aj z ich pohľadu, dobrú. Keď umieral starý a chorý človek medzi Eskimákmi, najstarší zo synov mu s poverením celej rodiny priložil ruky na krk a s najväčšou synovskou úctou mu skrátil utrpenie. Mnohé arabské kmene siahnu na život svojmu najbližšiemu, keď vidia, že mu niet pomoci, nevláde, zo života už nič nemá a ustavične sa premiestňujúcej komunite je na obtiaž. Ja skrátim život svojmu otcovi, moje deti pomôžu z utrpenia mne. Zabíjanie najbližších sa v ich živote stalo tradíciou a zákonom.

Kultúrne rozdiely

Náš postoj k životu a smrti formovalo kresťanstvo. Zabitie najbližšieho člena rodiny stojí v rozpore so Zákonom, hoci pre iných môže predstavovať najvyšší prejav súcitu a úcty k životu. Postoj k smrti vyplýva zo životnej filozofie národa, etnika, spoločenstva, odzrkadľuje spôsob života a uznávané hodnoty. V súčasnosti sme svedkami klesajúcej pôrodnosti a predlžovania ľudského veku. Je všeobecným javom, že mladým sa nechce plodiť a starým umrieť. Zo západných krajín k nám doliehajú "rady", čo s chorými starcami, ktorí už nič neprodukujú a spoločnosť zaťažujú drahou zdravotníckou starostlivosťou. Eu-thanatos - dobrá smrť - sa začína vysvetľovať ako lekárske úmyselné skrátenie života ťažko a beznádejne chorým na ich vlastnú žiadosť. Právo na smrť ako predpoklad aktívnej eutanázie a asistovanej samovraždy na žiadosť pacienta prvý raz uzákonnili v Holandsku začiatkom 80. rokov. V oboch prípadoch je za kata určený lekár, čo dehonestuje hippokratovskú podstatu medicíny i lekára. Život predstavuje najvyššiu hodnotu, preto právo naň je zaručené zákonom vo všetkých demokratických krajinách. Človek nerozhoduje o svojom zrode - najväčšom dare a nemá právo rozhodnúť ani o svojom predčasnom zániku. Z kresťanského a všeobecne ľudského stanoviska také právo prislúcha len Stvoriteľovi.

Problém odborníkov

Smrť je zakódovaná v génoch všetkých živých bytostí, umieranie predstavuje kontinuálny proces, končiaci definitívnym zánikom. Na membráne mitochondrií bol dokázaný "receptor smrti", ovládajúci proces umierania. Smrť je neodvratná a človek k nej často kráča cez nesmierne utrpenie. Môžeme však okrem prostriedkov tíšiacich bolestí morálne podporovať zvyšky vitálnych síl umierajúceho a predlžovať mu utrpenie? Aplikácia analgézy (znížené vnímanie bolesti, bezbolestnosť - pozn. red.) a paliatívnych výkonov býva z medicínskeho hľadiska racionálna a profesionálna. Zástancovia eutanázie si kladú otázku, či je to aj ľudské. Odborné lekárske kruhy sa nezhodujú v názore, či je rozumné za každú cenu intenzívne zachraňovať pacienta s ťažko poraneným mozgom. Z odborného hľadiska sa predpokladá, že takéto poranenie vyústi do apatického stavu a dôjde k zníženiu kvality života ľudskej bytosti. Nie je vegetatívne živorenie trestom za pokrok medicíny? Intenzívnu resuscitáciu sa lekárom podarí zachrániť veľa životov, ale aj priviesť mnohých pacientov do stavu živorenia, vyvolať dezilúzie rodiny a mrhať finančnými prostriedkami, ktoré by mohli zachrániť životy iných. Keď však privezú na traumatológiu človeka s poraneným mozgom a v bezvedomí, nikto z lekárov sa neopováži povedať, že - až na výnimočné prípady - je napojenie na prístroje zbytočné.

Slobodná voľba pacienta

Nechat pacienta umrieť bez liečby by sa mohlo kvalifikovať ako pasívna eutanázia. S odpojením prístrojov v už začatej resuscitácii, ak o tom v súlade so zákonom rozhodnú odborníci, sa v praxi stretávame bežne. V USA a krajinách EÚ má pacient možnosť napísať závet, aby ho v prípade úrazu spojeného s bezvedomím neresuscitovali. Závet však nezabaví lekára viny v prípade, že mu neposkytne pomoc na úrovni súčasnej zdravotníckej starostlivosti. V tejto oblasti medicína zaznamenáva úspechy i rozčarovania, ale nikdy nesmie popustiť v úsilí o záchranu života. V neďávnej minulosti patrila TBC k chorobám, na ktoré väčšina postihnutých umierala. Keby bolo uzákonené právo na smrť, zástancovia eutanázie by suchotinárom skrátili život injekciou a my by sme ani netušili, že táto choroba je liečiteľná. Zámerným skrátením života injekciou sa nevyrieši nijaký problém ľudstva. Eutanaziátori sa pasujú na humanistov, lebo údajne chcú pomôcť človeku, keď trpí bolesťou a vplyvom choroby sa dostal do nedôstojného polohy. Svojou horlivosťou však pripomínajú tých, čo neznesiteľný zápach chemickej fabriky riešia odrezaním nosa, no technológiu fabriky nezmenia, lebo by to stálo veľa peňazí.

Holandský model

V krajine tulipánov sa doktor v prípadoch ťažko chorých pacientov musí rozhodnúť pre tri možnosti: uskutočniť opatrenie na predĺženie života, zmierniť bolesť s možnosťou urýchlenia smrti, pomôcť pacientovi k samovražde alebo ho aktívne usmrtiť. Remmelink výbor ustanovený v Holandsku na kontrolu eutanázie uverejnil katastrofálnu správu: v tisíce prípadov aktívnej eutanázie, teda takmer 40 percent usmrtení injekciou, chýbalo to podstatné - žiadosť pacienta o aktívnu eutanáziu. Lekár do chorobopisu uviedol: "Usmrtený vo vlastnom záujme." Z môjho pohľadu predstavuje eutanázia najtrúfalejšiu vzburu proti životu a Bohu. Staví medicínu na hlavu a dezintegruje osobnosť lekára. V jednej izbe má zabíjať i liečiť. Zástancovia eutanázie sa obhajujú súcitom s trpiacimi a právom človeka rozhodovať o sebe. Obratne narábajú s fenoménom neznesiteľnej telesnej bolesti, vedia, že sa jej každý bojí. Pri aktívnej eutanázii lekár pichne pacientovi smrtiacu injekciu, pri pasívnej mu obmedzí liečbu s cieľom prívodiť smrť. Asistencia pri samovražde spočíva v tom, že lekár podá chorému tabletku smrtiacej chemikálie. Toto kategoricky odmietam. Eutanázia by mala byť vyslobodením človeka z útrap umierania, no v skutočnosti vyvoláva strach zo starnutia a choroby. Je tu zámer likvidovať následky, nie príčinu. Ale život bez morálky a bohabojnosti vedie k zániku hodnôt, pre ktoré sa oddá žiť.

Autor (1930) je lekár, spisovateľ

<http://www.noveslovo.sk/clanok.asp?id=7374>